

Toplumcu Düşünce Enstitüsü Değerlendirme Notu

DN - Dış Politika/15-002

5 Şubat 2015

Hazırlayan: Osman KORUTÜRK

TSK Aden-SOMALİ Görevlendirilmesi Bağlamında Bölgesel Türk Dış Politikası: Kritik bir Değerlendirme*

* Bu metin, yazarın TBMM'nde TSK unsurlarının Somali Aden Körfezi'ndeki görev süresinin uzatılmasına ilişkin olarak 3 Şubat 2015 günü Genel Kurul'daki görüşmelerde, konu ile bağlantılı olarak genel bir dış politika kritiği olarak yaptığı konuşmasından uyarlanarak yeniden basımıdır.

GİRİŞ

Cumhuriyet Halk Partisi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin uluslararası barış operasyonlarına katılmasını öteden beri desteklemiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri katılmış olduğu barışı koruma operasyonlarında daima üstün başarılarla görev yapmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, TSK'nin bugün Somali'de de sürdürmekte olduğu görevi aynı olumlu yaklaşımla değerlendirmekte ve bu görevin devamını desteklemektedir.

YAKIN GEÇMİŞTE TÜRKİYE-SOMALİ İLİŞKİLERİ: Bir süreklilik öyküsü

"Somali" dendiği zaman son zamanlarda, özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi'nin başlattığı bir yanlış anlaşılma var, "Somali'ye eskiden kimse bakmazdı, ilgilenmezdi, Adalet ve Kalkınma Partisi Somali'ye elini uzattı, Somali'yi çukurdan çekti çıkardı" gibi bir anlayış var; bu doğru değil arkadaşlar.

Somali'deki durum, Somali, Birleşmiş Milletler'in normal bir üyesiyken Siad Barre Hükümetine karşı ayaklanmalar sonucu Aidid ve Mehdi iki grup olarak Somali'de çatışmalara başladılar. Somali'yi bu çatışmalar perişan etti, devlet ortadan kalktı, bütün düzen bozuldu ve Somali'ye o tarihte de ilk el uzatan ülkelerden bir tanesi Türkiye oldu, bunu kimsenin unutmaması lazım.

1992 yılında Türkiye, Somali'ye bir tabur gönderdi, daha Birleşmiş Milletler o zaman asker göndermiyordu ve o tabur Türk gemileriyle gitti buradan Somali'ye. O taburu ziyaret etmek için, daha orada Birleşmiş Milletler yok iken, ben Dışişleri Bakanlığında bu konulara bakan genç Genel Müdür Yardımcısı olarak o zamanki Başbakan Yardımcısı, Dışişleri Bakanı rahmetli Erdal İnönü ve Millî Savunma Bakanı Nevzat Ayaz'la uçakla Somali'ye gittim. Somali yıkım içindeydi, Türkiye, Somali'ye yardım elini de uzattı; sadece yardım elini değil, organizasyon çabalarına da girdi ve bize Somali'yi gezdirirlerken Somali Meclisine götürmek istediler.

Orada bir de Amerikan birliği vardı gene Türk birliği gibi düzeni kurmak için çalışan. Amerikan birliğinin başındaki Tuğgeneral dedi ki; "Sizin zırlı yelek giymeniz lazım, başınıza miğfer giymeniz lazım." Sayın İnönü "Somali'de Türkiye'nin belli bir itibarı ve tanınırlığı vardır. Ben zırlı yelek giymek diye bir şeyi aklıma bile getirmem, ben zırlı yeleklerle gitmem oraya, açık giderim" dedi. Sayın İnönü, Sayın Ayaz ve ben Meclis'e gittik zırlı yelek giymeden. Yanımızdaki Amerikalılar da zırlı yeleklerle, miğferle, öyle gelmişlerdi kendi araçlarıyla. Oradaki Somali halkı Erdal İnönü'nün arabasını havaya kaldırdı arkadaşlar sevgi gösterisi olarak ve Amerikalılar hayret içinde kaldı. O Tuğgeneral dedi ki; "Ya, bu nasıl oluyor? Biz buraya gittiğimiz zaman bizi taşlıyorlar. Bunu siz nasıl yapabiliyorsunuz, nasıl oluyor?" "Biz Türk'üz, bizi burada tanırırlar" dedik.

7 BAşLIKTA BÖLGESEL DIş POLİTİKA KRİTİĞİ

- Somali'deki sevgi Türkiye sevgisidir

Somali'deki Türkiye'ye yönelik sevgi, belli bir kişiye veya kuruma yönelik olarak ifadesini bulan bir sevgi, örneğin bir Tayyip Erdoğan sevgisi, Ahmet Davutoğlu sevgisi veya bir AKP sevgisi değil, Türkiye sevgisidir. Ancak şimdi bu sevgide bir gerileme görüyoruz arkadaşlar. Bakın, o tarihte, 1992'de arabayı ayağa kaldıran, havaya kaldıran halk, o halkın bir kısmı Cumhurbaşkanı'nın Somali seyahatinden önce oraya giden ön heyetin bulunduğu otele intihar saldırısı düzenliyor, bomba patlatıyor. Daha önce Türkiye Büyükelçiliği'ne bombalı saldırı oldu, orada güvenlik görevlilerini kaybettik. Neden böyle oluyor, bunu bir düşünmek lazım.

- Yürütölen dış politika Türkiye'ye itibar ve güç kaybettirmektedir

Türkiye bundan on yıl önce kendi hududunu, gücünün geçerliliğini, o gücü nasıl ve nerede kullanacağını bilerek çok değişik bir politika izliyordu ve o bölgede sayılan, sevilen, bir anlaşmazlık olduğu zaman aracılığı istenen, sözüne güvenilen, gücünü kullandığı zaman da etrafı tehdit ederek değil, yumuşak güç şeklinde kullanan bir ülkeydi ve ondan dolayı da Türkiye saygındı; büyük bir ülkeydi, büyük bir ülke olarak biliniyordu. Biz de büyük bir ülke olarak biliyorduk ama şimdi giderek oradaki çatışmaların içine girip çıkararak, o çatışmalarda taraf tutarak, taraf tuttuğu yerde mağlubiyetlere uğrayarak etrafta bir şüphe uyandırdı. Biz bu kadar büyük zannediyorduk, acaba o kadar büyük değil miymiş? Bu ne kadar kötü bir şey arkadaşlar. Bilmiyorum, hatırlıyor musunuz, bundan bir yıl önce Doğu Akdeniz'deki enerji kaynakları aranırken Türkiye, Kıbrıs Rum kesimiyle İsrail'in iç birliğine karşı çıktığında, Güney Kıbrıs Rum yönetiminin Dışişleri Bakanı dedi ki; "Bırakın, bunlar konuşurlar konuşurlar, arkasından bir şey çıkmaz. Biz işimize bakalım." Türkiye'yi bu vaziyete getirmek çok üzücü bir şey...

- Mevcut Suriye politikası istikrarsızlık üretmektedir

Bakın, Suriye konusunda dört yıldır kan gövdeyi götürüyor, Suriye'de iç savaş çıktı. Suriye'deki iç savaş ne yazık ki bizim sınırlarımıza birtakım terör örgütlerinin üşüşmesine, o terör örgütlerinin oralarda birtakım faaliyet göstermesine sebebiyet verdi. şimdi biz onlarla uğraşıyoruz. Biz, Ortadoğu'daki istikrarla filan uğraşırken şimdi, artık, bir güvenlik sorunuyla karşı karşıyayız arkadaşlar, ciddi bir güvenlik sorunuyla karşı karşıyayız. Suriye'deki durum için biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak kaç kere söyledik, dedik ki; "Bir uluslararası toplantı düzenleyin. Bu toplantıda Suriye yönetimiyle birlikte Suriye muhalefetinin de bütün katmanlarını alın, toplayın; bunlara nasıl bir geçiş dönemi yapılabilir, nasıl demokrasiye dönülebilir, nasıl düzen kurulabilir bunları araştırın."

Bakın, bunu biz yapmadık, geçtiğimiz senenin son ayı Moskova'da bu toplantıyı yaptılar. Moskova'daki bu toplantı doğru dürüst sonuçlar verdi. O toplantının bir ay sonra tekrar yapılmasını bekliyoruz. Cenevre süreci canlandı. Biz bunlarda sessiz kaldık, Hükümet olarak sessiz kaldınız. Ama bu toplantıları biz yapmış olsaydık bugün Suriye'de bu vaziyet olmayacaktı, bugün 2 milyona yakın Suriyeli insan bizim sınırlarımız içerisinde sürüm sürüm sürünmeyecekti, bizi hem kendimizden utandırmayacak hem ekonomik kaynaklarımızı azaltmayacaktı. Bunları biz yapamadık. Hiç olmazsa Moskova toplantısına katkıda bulunabilirdik, yardımcı olabilirdik, onu da yapmadık arkadaşlar.

- Şimdi de Mısır konusunda benzer çıkmazlara doğru gidilmektedir

Şimdi, Ortadoğu'da başlayan şiddet giderek Afrika'yı da sarıyor. Bu arada, Suriye'deki tutumunuza benzer tutumları acaba Hükümet Mısır'da da mı başlatmak istiyor diye bazı tereddütlere kapılıyor insan. Çünkü bugün, büyük gazetelerimizden birinin manşetinde, kalkıp Mısır'daki hükümet aleyhine faaliyette bulunan birtakım İhvan bağlantılı televizyon kanallarının İstanbul'dan yayın yaptıkları yolunda geniş bir haber vardı.

Suriye'de de böyle başlamıştık. Suriye'de de Suriye muhalefetini Türkiye'de toplayıp, organize edip onun Suriye'ye karşı muhalefete geçmesini istemiştik. Şimdi Mısır'a da mı bunu yapıyoruz? Bu kanallardan, televizyon yayınlarından Türkiye olarak biz çok çektik. Biz meslekten, o meslek içerisinde, bu yayınların bulunduğu ülkelerden yapılmaması için çok uğraştık, uluslararası yargıyı devreye soktuk, uluslararası yargıda dava kazandık, bunları bazen durdurduk, bazen durduramadık. Şimdi bunlara biz mi kalkışıyoruz arkadaşlar, Mısır'ı da mı Suriye haline getirmek istiyoruz, getirebilir miyiz? Buraları getireceğiz derken kendi başımız belaya girmesin, bunları düşünüyor muyuz?

Aden'e "Olur diyeceğiz" dedik. Aden'e "Olur" diyoruz, Aden bir barış faaliyeti ama Mısır'a "Olur" diyemeyiz, Suriye'ye "Olur" diyemeyiz, Irak'a "Olur" diyemeyiz, oralar barış faaliyeti değil arkadaşlar.

- Şiddet göçü körüklemekte, göç başka bunalımlara zemin hazırlamaktadır.

Bakın, bu şiddet etrafa yayıldıkça, Ortadoğu'ya yayıldıkça Ortadoğu'dan Batı Avrupa'ya doğru şiddetli bir göç akımı başlıyor. Bu göç akımı Yunanistan ile bizim aramızda çok ciddi bir sorun, bunu dış politikayla ilgilenenlerin hepsi biliyor. Bulgaristan, Türk sınırına bir tel örgü çekti. Şimdi, yine basından öğreniyoruz ki, bu tel örgü bu akımı durdurmaya yeterli değilmiş, Berlin Duvarı gibi yüksek beton duvarlar yapıyorlar. "Büyük ülkeyiz, büyük devletiz, herkes sözümüzü dinler, oyun kurucuyuz" diye bunları söylüyorlar da etrafımızın duvarla çevrilmesine layık mıyız? Etrafımız duvarla çevriliyor bizim içimizden geçip de o tarafa insanlar gitmesin diye.

Peki, insanlar gittiği zaman ne oluyor? Arkadaşlar, insanlar gittiği zaman o ülkelerdeki yabancı düşmanlığını siyasi rant olarak kullanan siyasi partiler güçleniyor. Bakıyorsunuz, Batı Avrupa'da bütün İslam karşıtı siyasi partiler, yabancı düşmanı siyasi partiler, ırkçı, faşist siyasi partiler güç kazanıyor. Fransa'da böyle bir partinin iktidara gelmesi önümüzdeki seçimler için ciddi ciddi ihtimal dahilinde gözüküyor; Almanya'da keza, başka ülkelerde böyle. Şimdi, devlet yönetiminde üst düzey söz sahibi olanlar, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Dışişleri Bakanı, İçişleri Bakanı çıkıp söylüyorlar "İslam bu değil, İslam şiddet içermez" diye.

Doğru arkadaşlar, İslam şiddet içermez, İslam bu değil, bunları biz biliyoruz ama bunu söylemek bir işe yaramıyor, sadece söyleyip de geçmek hiçbir işe yaramıyor. Bu, şimdiye kadar Türkiye'de vaktiyle olan terör olayları sırasında ölen, şehit olan insanlarımız karşısında "Kanı yerde kalmayacak" demek gibi boş bir laf olarak kalıyor, maalesef hepsinin kanı yerde kaldı. "Kanı yerde kalacak, kalmayacak", "İslam bu değil, İslam şiddet içermez" demek kafi değil. Hani oyun kurucuydunuz? Kursanıza bir oyun.

- Türkiye, İslam İşbirliği Teşkilatı'nda yapıcı ve etkin bir inisiyatif kullanabilmelidir

İslam İşbirliği Teşkilatı'nda üyeyiz. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın içinde laik bir cumhuriyet olan tek üyeyiz ve bu kimliğimizle de İslam İşbirliği Teşkilatı içerisinde bazı noktalarda bazı rezervlerimiz olmakla beraber en önde gözüken, en önde gelen ülkelerden biriyiz. İslam İşbirliği Teşkilatı içerisinde "İslam'ın gerçek mahiyeti nedir; İslam şiddet içerir mi, içermez mi, kafa kesmeler, canlı bombalar, insan öldürmeler İslam diniyle bağdaşmaz" şeklinde bir çalışmayı niye başlatmıyor hükümet? Yapılacak işler bunlar.

Eğer oyun kurucuysanız bu oyunu alanında kuracaksınız. İslam İşbirliği Teşkilatı bu konu için uygun bir alan. Bunu kimin kurmasını bekliyorsunuz, Suudi Arabistan'ın mı arkadaşlar? Geçen gün, bir şahıs bir "blog"da yayın yaptı diye bin kırbaç cezasına mahkum olmuş Suudi Arabistan'da, bir kırbaç, taksit taksit vuruyorlar. Kadınların araba kullanması yasak... Bunlar mı başlatacak bunu? Bunlardan mı bekliyorsunuz bunu?

Bunu sizin başlatmanız lazım. Sizin İslam İşbirliği Teşkilatı içerisinde "İslam'ın gerçek mahiyeti nedir?" diye bir çalışmayı başlatmanız lazım. Bu çalışmayı İslam İşbirliği Teşkilatı'nın her yere yayması lazım. İslam adına bunu yaptıklarını iddia edenler bunun İslam'la ilgisi olmadığını, bu konudaki en yetkili uluslararası merci olan İslam İşbirliği Teşkilatı'ndan öğrensinler, bütün İslam ülkelerinin hepsi o teşkilatın üyesi.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin beş üyesine, ha bire "Dünya beşten büyüktür" gibi bir sloganla sataşılıyor. Tamam, sataşılın yani onu biz de biliyoruz, büyük olmasını biz de istiyoruz ama öyle değil. Onunla ilgili, otuz senedir orada bir çalışma var. Komisyonlarda çalışılıyor, nasıl yapılabilir de 5 daimi üyenin veto hakkı kaldırılır diye ama o çalışmanın içerisine ciddi katkıda bulunacağına sloganlarla bunun üzerine gidiyoruz ama bunun üzerine gidecek yerde kendimizin asıl güçlü olduğumuz, kısa bir süre önce genel sekreterliğini deruhte ettiğimiz önemli bir İslam teşkilatını bu işin içerisine sokmuyoruz.

Hükümetin mutlaka İslam İşbirliği Teşkilatı içerisinde İslam'ın gerçek yüzünü, İslam'la şiddetin, İslam'la adam öldürmenin, İslam'la intihar bombasının bağdaşmadığını ortaya koyacak, bütün ülkelerin, bütün İslam ülkelerinin üzerinde mutabakat olacakları bir çalışmayı hazırlaması lazım, bu çalışmayı etrafa yayması lazım. İslam adına hareket ettiklerini iddia edip de İslam dinini kötü gösterenlerin hepsini bu suretle susturabilmesi lazımdır.

- Mevcut dış politika milli bir dış politika olmaktan çıkmıştır

Hükümetin dış politika konusunda çok daha paylaşıcı olması gerektiğini de bu vesileyle tekrar buradan söylemek istiyorum. Dış politika konusu adeta bugünlerde hiç konuşulmuyor ama etrafımızda çok şeyler oluyor arkadaşlar. Bakın, bir Ortadoğu tutturmuşuz, Suriye'ydi,

Esad'dı, Eset'ti, mesetti bunlarla kendimizi avutmaya çalışıyoruz ama dünyada başka şeyler de oluyor.

Bir Ukrayna sorunu var, Ukrayna aynı zamanda bizim üyesi olduğumuz NATO ittifakının da çok yakından ilgilendiği bir sorun. Ukrayna sorununda bizim ne yaptığımız belli değil. Ukrayna'da Kırım Tatarları çok büyük sıkıntılarla karşı karşıya ama Avrupa Konseyi'nde bir oylama yapıldığı zaman bakıyorsunuz, iktidar temsilcilerinin verdiği oy Kırım Tatarlarının tarafında tecelli etmiyor. Türkiye'nin kendine gelmesi ve dış politika konusunda bu maceracı yaklaşımları artık terk etmesi gerekmektedir.

SONUÇ: Türk dış politikası paylaştıkça yalnızlaşan, yalnızlaştıkça içine kapanan bir niteliğe bürünmüştür

Mevcut Türk dış politikasına yön verdiği, Türkiye'nin son yıllardaki bölgesel ve küresel politika yaklaşımlarını şekillendirdiği düşünülen, görülen ve Başbakanın yazmış olduğu kitabı da artık kütüphane raflarına kaldırmak lazımdır. O kitabı hayata geçirmenin bir anlamı olmadığını bizim şu son dört yıldır gördüğümüz tecrübeler, Türkiye'nin hangi noktadan kalkıp hangi noktaya geldiği çok açık seçik gösteriyor. Artık bunun üzerinde ısrar etmenin hiçbir anlamı yok.

Bakın, bundan neredeyse yüz yıl önce Atatürk, Panislamizmin de Panturanizmin de Türkiye'nin takip etmemesi gereken işler olduğunu söylemiş ve demiş ki; "Türkiye olarak bizim başımıza ne geldiyse, bizim yapacağımızı iddia ederek ortaya çıktığımız aslında yapmaya imkanımız bulunmayan fakat başkalarının yapabileceğimizi zannettiği maceralardan geldi."

Biz iddiayla ortaya çıkıyoruz, o iddianın yerine getirilmesi ihtimali yok denecek kadar az olmakla beraber başkaları var zannediyor, var zannettikleri için bize karşı tertip alıyor, tedbir alıyor; bütün bunların neticesinde Türkiye hiç bulunmaması gereken, olmaması gereken yerlere geliyor. Bakın, bugün Ortadoğu meselesinin çözümüne çalışıldığı zaman -"Ortadoğu" dediğim zaman Arap-İsrail ihtilafını kastediyorum- Türkiye'nin adı yok, orada Mısır giriyor devreye. Suriye meselesi çözülmeye başladığı zaman -biraz önce söyledim- Moskova giriyor devreye. Suudi Arabistan ile Mısır'ın arası bozulduğu zaman kimse Türkiye'ye artık "Girip sen arayı düzelt" diyemiyor, çünkü ikisiyle de çok iyi değil aramız.

Dostumuz var mı? Bilmiyorum yani, hakikaten dost olduğumuz bir ülke Azerbaycan var belki ama Azerbaycan yöneticilerinin de kendi içinden bizim hakkımızda ne düşündüklerini çok açık söyleyemiyorum. Ama Türkiye'nin bu derece yalnız kalması, bu derece kendisine ihtiyaç duyulmaması, bu derece büyük bir güvenlik bunalımı içine girmesi ve bu kadar şiddeti savunur bir ülke olarak algılanması, Türkiye'nin hiç şimdiye kadar gördüğü, yaşadığı bir deneyim değil, bundan sonra da olmaması lazım.

Onun için, hükümetin bu dış politika konusunu halkla da paylaşarak, ama her şeyden önce Meclis'le paylaşarak yeni baştan bir ortaya koyması, dizayn etmesi, yeniden bazı arayışlar içerisine girmesi gerekiyor arkadaşlar. Bunu bu kürsüden çok söyledim, bu vesileyle bir kere daha söylüyorum.

...